PKPiR w 2026 r.: spis z natury i bieżące obowiązki

Wtorek, 17 listopad 2026, 10:32, autor: Fakturowo.pl

Przedsiębiorca rozliczający dochód na podstawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów musi dokumentować operacje gospodarcze, prawidłowo ujmować je w księdze i sporządzać spis z natury w przypadkach określonych przepisami. Remanent nie jest tylko zestawieniem zapasów: jego wartość wpływa na dochód do opodatkowania. Wyjaśniamy najważniejsze obowiązki według stanu prawnego na 17 listopada 2026 r.



Kogo dotyczą obowiązki związane z PKPiR?

PKPiR służy do ustalania dochodu z działalności gospodarczej opodatkowanej według skali podatkowej albo podatkiem liniowym, jeżeli podatnik może prowadzić tę księgę zamiast ksiąg rachunkowych. Nie jest ewidencją właściwą dla ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Sam fakt prowadzenia jednoosobowej działalności nie przesądza więc, że przedsiębiorca ma obowiązek prowadzić PKPiR.

W 2026 r. należy stosować obowiązujące rozporządzenie dotyczące prowadzenia księgi, a nie automatycznie korzystać z dawnych instrukcji i wzorów. Obowiązki obejmują zarówno zapisy przychodów i kosztów, jak i właściwe dowody księgowe oraz remanent. Korzystanie z programu albo usług biura rachunkowego nie zastępuje przekazania kompletnych informacji o sprzedaży, zakupach i zapasach.

Co trzeba kontrolować przy bieżących zapisach?

Księga powinna być rzetelna, czyli odzwierciedlać rzeczywiste zdarzenia, i niewadliwa, czyli prowadzona zgodnie z wymaganiami przepisów. Każdy zapis musi mieć podstawę w odpowiednim dowodzie. Najczęściej jest to faktura, ale przepisy dopuszczają również inne dokumenty w określonych sytuacjach. Potwierdzenie przelewu nie zastępuje automatycznie dowodu dokumentującego rodzaj i przedmiot zakupu.

Przy wprowadzaniu dokumentu trzeba ustalić nie tylko kwotę, lecz także datę zdarzenia, jego charakter i właściwe miejsce w księdze. Zakup towarów handlowych nie jest tym samym co wydatek na obsługę księgową. Z kolei zakup składnika majątku spełniającego warunki uznania za środek trwały wymaga zastosowania zasad właściwych dla takiego składnika, a nie bezrefleksyjnego wpisania całej ceny do bieżących kosztów.

Data zapłaty nie jest uniwersalną datą ujęcia przychodu lub kosztu. Znaczenie mają zasady podatkowe stosowane przez przedsiębiorcę, w tym ewentualny wybór kasowego PIT. Dlatego segregowanie dokumentów wyłącznie według kolejności przelewów może prowadzić do błędnego przypisania operacji do okresu rozliczeniowego.

Jak dokumentować dostawy i zakupy bez kompletu dokumentów?

Zakup materiałów podstawowych i towarów handlowych wymaga szczególnej kontroli. Przy otrzymaniu dostawy trzeba porównać jej rzeczywistą zawartość z dokumentami: rodzaj rzeczy, ilość oraz dane dostawcy. Różnice między fakturą a dostawą nie powinny pozostawać niewyjaśnione do rocznego remanentu.

Jeżeli towar lub materiał zostanie dostarczony przed otrzymaniem faktury, przepisy przewidują udokumentowanie dostawy opisem albo odpowiednią specyfikacją dostawcy. Taki dokument powinien pozwalać ustalić, od kogo i co otrzymano, w jakiej ilości i wartości. Po otrzymaniu faktury trzeba powiązać ją z wcześniejszym dokumentem i rozliczyć ewentualną różnicę, zamiast ponownie ujmować cały zakup.

Dowód wewnętrzny nie jest dowolnym zamiennikiem faktury. Można go stosować wyłącznie do rodzajów wydatków, dla których przepisy dopuszczają taką formę dokumentowania. Samo zagubienie dokumentu albo wygoda przedsiębiorcy nie tworzą dodatkowej podstawy do wystawienia dowodu wewnętrznego.

Kiedy trzeba sporządzić spis z natury?

Obowiązkowy spis obejmuje między innymi początek i koniec roku podatkowego oraz dzień rozpoczęcia działalności w ciągu roku. Sporządza się go również w przewidzianych przepisami przypadkach zmian osobowych lub udziałowych w spółce oraz przy likwidacji działalności. Spis może być potrzebny także w trakcie roku, jeżeli przedsiębiorca sam go

sporządza albo jego sporządzenie zarządzi organ podatkowy.

Dla przedsiębiorcy kontynuującego działalność podstawową datą zamknięcia roku jest 31 grudnia 2026 r. Spis ma przedstawiać stan właśnie na ten dzień. Nie chodzi o ilość zapasów w dniu, w którym księgowy otrzyma zestawienie, ani o stan po styczniowych dostawach.

Przy kontynuacji działalności nie trzeba ponownie liczyć tych samych zapasów 1 stycznia, jeżeli sporządzono spis na koniec poprzedniego roku. Do księgi na początek roku wprowadza się wówczas spis sporządzony na 31 grudnia. Trzeba jednak zachować ciągłość wartości i dokumentów, a nie tworzyć dwa niezależne zestawienia z różnymi kwotami.

Jakie rzeczy obejmuje remanent?

Spisem obejmuje się towary handlowe, materiały podstawowe i pomocnicze, półwyroby, produkcję w toku, wyroby gotowe, braki oraz odpady. O zakwalifikowaniu rzeczy decyduje jej funkcja w działalności. Ten sam przedmiot może być towarem u sprzedawcy wyposażenia biur, a składnikiem używanym na własne potrzeby u przedsiębiorcy, który takie wyposażenie kupił.

Nie należy wpisywać do tego remanentu całego firmowego majątku. Komputer używany do obsługi zamówień, regał magazynowy czy samochód wykorzystywany w działalności nie stają się towarami handlowymi tylko dlatego, że należą do przedsiębiorcy. Również pieniądze na rachunku i nieopłacone należności od klientów nie są pozycjami spisu zapasów.

Trzeba uwzględnić własne towary znajdujące się poza siedzibą firmy, na przykład przekazane do zewnętrznego magazynu. Towary obce znajdujące się u przedsiębiorcy również ujmuje się w spisie, z zaznaczeniem ich właściciela, lecz bez wyceny. Dzięki temu ich fizyczna obecność nie zwiększa wartości własnego remanentu.

Firma usługowa nie jest automatycznie zwolniona ze spisu. Może mieć materiały lub produkcję w toku. Jeżeli nie ma żadnych składników podlegających spisowi, sporządza remanent o wartości zero. Brak magazynu nie jest zatem równoznaczny z brakiem obowiązku udokumentowania wyniku spisu.

Jak przygotować dokument, który da się zweryfikować?

Spis powinien identyfikować przedsiębiorcę i datę sporządzenia, a każdą pozycję opisywać na tyle dokładnie, aby można było rozpoznać składnik zapasu. Potrzebne są między innymi kolejny numer pozycji, jednostka miary, ilość, cena jednostkowa oraz wartość wynikająca z przemnożenia ilości przez cenę. Dokument zawiera również łączną wartość i podpisy osób sporządzających spis.

Określenie „materiały różne — 8 000 zł” nie pokazuje, co rzeczywiście policzono. Lepszy zapis to osobne pozycje dla konkretnych rodzajów materiałów z podaniem liczby sztuk, metrów lub kilogramów. Stopień szczegółowości powinien pozwalać powiązać pozycję z dokumentami zakupu i sprawdzić wycenę.

Praktycznie warto wcześniej oddzielić towary obce, uszkodzone, przeznaczone do zwrotu oraz własne zapasy znajdujące się u innych podmiotów. Sam wydruk stanów z programu magazynowego nie zastępuje ustalenia rzeczywistej ilości. Może służyć jako pomoc i materiał do porównania, ale różnice wymagają wyjaśnienia.

Jak wycenić zapasy i ile jest na to czasu?

Materiały i towary handlowe wycenia się według cen zakupu lub nabycia albo według cen rynkowych z dnia sporządzenia spisu, jeżeli są one niższe. Półwyroby, wyroby gotowe oraz braki własnej produkcji podlegają wycenie według kosztów wytworzenia. Nie należy zatem stosować jednej metody do wszystkich pozycji tylko dlatego, że znajdują się w tym samym magazynie.

Wyceny trzeba dokonać najpóźniej w ciągu 14 dni od zakończenia spisu. Chodzi o dni kalendarzowe, a nie o 14 dni pracy firmy. Termin na wycenę nie przesuwa daty, na którą ustala się ilość zapasów. Jeżeli spis zakończono 31 grudnia 2026 r., ilości nadal muszą odzwierciedlać stan na koniec tego dnia, nawet gdy obliczenia wartości wykonuje się później.

Przy ustalaniu ceny zakupu znaczenie ma prawo do odliczenia VAT. Podatek podlegający odliczeniu nie zwiększa tej ceny; część, która nie podlega odliczeniu, uwzględnia się zgodnie z zasadami wyceny. Nie można więc przyjąć, że każdy czynny podatnik VAT zawsze wycenia wszystkie zakupy w wartości netto.

Niższa cena rynkowa powinna mieć rzeczywiste uzasadnienie, na przykład uszkodzenie lub utratę wartości handlowej. Warto zachować dokumentację stanu rzeczy i podstawy ustalenia ceny. Sam zamiar szybkiej wyprzedaży nie uzasadnia wpisania dowolnie obniżonej wartości.

Jak remanent wpływa na dochód — przykład

Przy ustalaniu dochodu na podstawie PKPiR uwzględnia się różnicę między remanentem końcowym a początkowym. Jeżeli końcowy jest wyższy, różnica zwiększa dochód. Jeżeli jest niższy, różnica dochód zmniejsza. Mechanizm ten

koryguje wpływ zakupów zapasów na wynik podatkowy.

Przykładowo właściciel sklepu ma na początek 2026 r. zapasy o wartości 24 000 zł. Przychody wykazane w księdze za rok wynoszą 310 000 zł, a koszty przed uwzględnieniem różnicy remanentowej — 230 000 zł. Spis na 31 grudnia 2026 r. wykazuje własne towary o wartości 39 000 zł.

Różnica remanentowa wynosi 15 000 zł i zwiększa dochód. Zamiast 80 000 zł otrzymanych przez proste odjęcie kosztów od przychodów dochód po tej korekcie wynosi 95 000 zł. To uproszczony przykład, bez innych korekt i odliczeń. Pokazuje jednak, dlaczego zakup towaru przed końcem roku nie musi obniżyć rocznego dochodu, jeżeli towar nadal pozostaje w zapasie.

Jak ująć spis w księdze i poprawić wykryte błędy?

Spis wpisuje się do PKPiR według poszczególnych rodzajów składników albo jedną sumą, jeżeli przedsiębiorca dysponuje odrębnym, szczegółowym zestawieniem. Przy zapisie łącznym trzeba przechowywać dokument pozwalający sprawdzić, z jakich pozycji powstała kwota. Sam zapis „remanent 39 000 zł” bez takiego zestawienia nie zapewnia pełnej dokumentacji.

Jeżeli podczas liczenia ujawniono brak towaru, nie wystarczy zmniejszyć stanu w programie. Trzeba ustalić, czy przyczyną jest pominięta sprzedaż, błędnie zaksięgowana dostawa, zwrot czy rzeczywisty niedobór. Każda z tych przyczyn może wymagać innego działania. Sam wynik spisu nie przesądza również, że wartość każdego niedoboru można zaliczyć do kosztów podatkowych.

Błąd w remanencie może zmienić dochód, a w konsekwencji wysokość podatku. Po jego wykryciu należy poprawić dokumentację spisu i odpowiednie zapisy, a jeżeli błędna wartość została już wykorzystana w rozliczeniu — skorygować także to rozliczenie. Współpraca z biurem rachunkowym powinna więc obejmować przekazanie nie tylko końcowej sumy, ale też informacji o różnicach, towarach obcych i zastosowanych obniżkach wyceny.

Tagi: pkpir 2026, spis z natury, remanent, wycena zapasów, prowadzenie pkpir, remanent końcowy, różnice remanentowe